Háború a színpadon. Interferenciák 6.

A 6. Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztiválnak a háború volt a központi témája. Kilenc nap alatt a kortárs színház meghatározó egyéniségei, társulatai mellett fiatal alkotók is teret kaptak Kolozsváron 2018 novemberében. Tompa Gábor igazgató a seregszemle nyitánya előtt néhány nappal a váratlanul elhunyt litván rendező, Eimuntas Nekrošius emlékének ajánlotta a fesztivált. **Simon Judit** fesztiválnaplója.

A 2018-as Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztivál a korábbiaknál három nappal rövidebb ideig, csak kilenc napig tartott, mert kevesebb pénzből gazdálkodtak a szervezők, mint az előző években. A pletykák arról szóltak, talán meg sem tartják, ám erre rácáfoltak a kolozsváriak, meglett, szervezetten működött, számos jeles meghívottal, rangos előadásokkal és alkotókkal. Mi több, a fesztivál négynyelvű, impozáns katalógusa is elkészült.

Tompa Gábor rendező, a Kolozsvári Állami Magyar Színház és a fesztivál igazgatója a megnyitón elmondta,

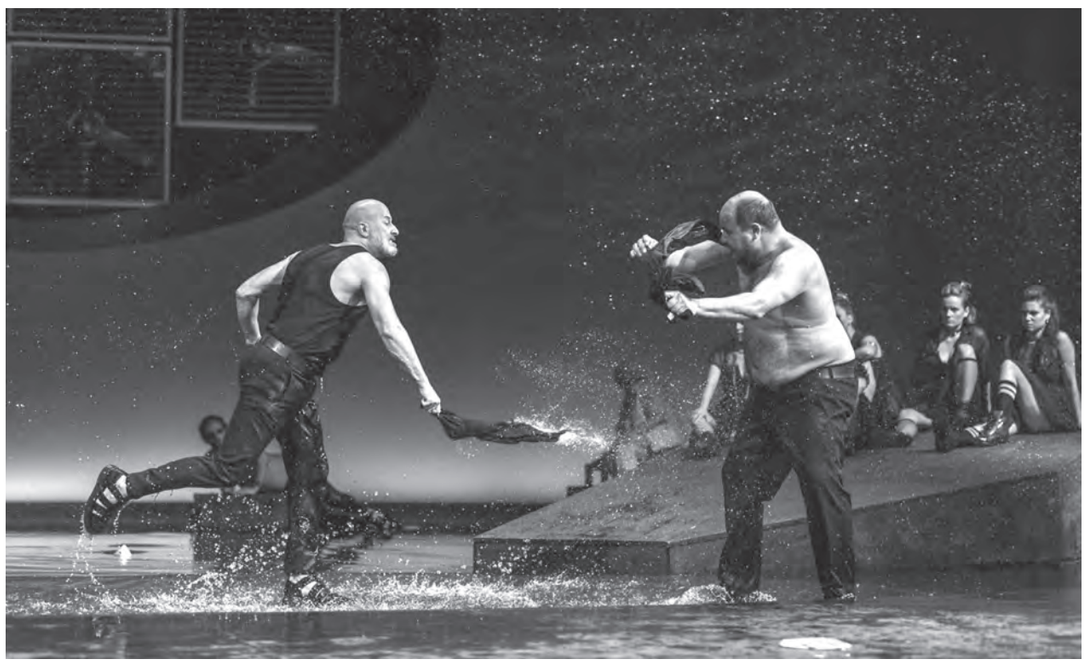

Iphigénia Auliszban

közép- és kelet-európai társulatok szerepelnek a programban, hiszen ebben a térségben történtek a legdrámaibb változások az első világháborút követően. Felhívta a figyelmet arra, hogy a kortárs színházat meghatározó neves alkotók, társulatok mellett fiatal, sőt kezdő rendezők és társulatok is bemutatkoznak Kolozsváron. Tompa Gábor a seregszemle előtti napokban váratlanul elhunyt litván rendező, Eimuntas Nekrošius emlékének ajánlotta az Interferenciákat, már csak azért is, mert itt láthattuk a világhírű művész utolsó színpadi alkotását.

A produkciókon kívül könyvbemutatók, kiállítások, az alkotókkal folytatott beszélgetések szerepeltek a programban.

Itt is, ott is víz

Az Interferenciák ezúttal a bécsi Volkstheater előadásával indult, melyet Anna Badora állított színpadra. A lényegében két előadást magába foglaló estén az alkotók a menekültválságot tárgyalják, különböző megközelítésben. Az első rész Euripidész nyomán Soeren Voima *Iphigénia Auliszban* című tragédiája, amelyben a hadvezérek és katonáik Tróját akarják a földdel egyelővé tenni. Semmi sem drága nekik, egy fiatal lány feláldozása sem. Az előadás megkérdőjelezi a trójai háború értelmét, mert ugye semmi más nem történt, mint hogy Menelaosz vezér felesége, Heléna megszökött egy fiatalemberrel. A színpadon víz, a jelmezek a mai korra utalnak, vannak benne szellemes jelenetek, de a dráma nem bontakozik ki. Látványos, de nem túl izgalmas előadás. A második rész nélkül aligha lett volna érthető, miért is állították így színpadra.

A második rész Stefano Massini műve, az *Occident Express.* Egy csoport gyerekekkel, idősekkel menekül a háborús övezetből, egy közel-keleti kis településről próbálnak eljutni álmaik világába: Európába. Megalázó, életveszélyes utazás, emberkereskedőkkel és embertelenséggel. Erős előadás, ezúttal jó színészi teljesítményekkel.

Jannisz Ritszosz múlt századi görög költő, író megírta Antigoné testvére, Iszméné történetét, akinek az ógörögök nem szenteltek túl nagy figyelmet, tragikus sorsú nővére árnyékában maradt észrevétlenül. Az *Iszméné* rendezője, a színpadkép, a fények tervezője Enrico Bagnoli, előadta Marianne Pousseur. A stúdióteremben megcsap a pára, ezt a színpadot is elborítja a víz, amely vélhetően meleg, legalábbis langyos. Magány, türelem, készülődés a halálra a belgiumi Compagnie Khroma produkciójának lényege, de mégsem az, hanem a tűpontosan használt technika. Minden gyönyörű, meglepő, mégis kiszámítható. A már nem fiatal színésznő fehérre festett, csupán fehér gyöngysorokkal fedett meztelen testtel, a vízben, félhomályban játssza végig az előadást, sajnos a szövegét elfedi a varázslatos látvány. A pszichedelikus víztől a „könnyező” lámpákig, a vízzel érintkező szárazjég eredményezte mesés látványtól a vásznon megjelenő vetítések szépségéig minden elbűvölő. Pousseur profi, s oly pontos ő is, mint a felvonultatott technika, noha némi magamutogatás is rejlik az egészben. A látvány nagyszerűségén túl, nem tudom pontosan, miért készült ez az előadás, vagy ahogy jeles kollégám fogalmazott, nem igazán derült ki, „honnan jön és hová megy” a nő, azaz mire akar kifutni az egész, hacsak nem éppen a technika nagyszerűségére.

A felelősség kérdései

Milo Rau az európai színjátszás különleges személyisége. A svájci alkotó megalapította a Politikai Gyilkosságok Nemzetközi Intézetét (International Institute of Political Murder), dokumentálja a világban

zajló háborúkat, a migrációt, a politikai visszaélést, a média szerepét a tragédiákban. Többek között dokumentumdrámát írt és állított színpadra a Ceauşescu házaspár kivégzéséről, *Radio Hate* című alkotásában a média uszító szerepét vizsgálta a ruandai hutu–tuszi népirtásban. A művészet erejével igyekszik felhívni a figyelmet a közel-keleti, afrikai háborúkra, népirtásokra.

A *Compassion. The History of the Machine Gun* (Együttérzés. A gépfegyver története) című előadás a berlini Schaubühne am Lehniner Platz színházban készült, az előadók az afrikai származású belgiumi Consolate Sipérius és a svájci származású németországi Ursina Lardi.

A színpadon műanyag- és kartonhulladékok, bútormaradványok. Egyik oldalon egy íróasztal mikrofonnal és kamerával. A másik oldalon, enyhén az előtérben, szónoki emelvényszerűség. Hátul hatalmas vetítővászon, ezeken látjuk a beszélőt, a fényképeket.

Az afrikai származású színésznő elmeséli, hogy kis településének szinte teljes lakosságát gépfegyverrel gyilkolták meg, a családjából kisgyerekként egyedül ő menekült meg, de látta, hogyan ölték meg a szüleit, testvéreit, rokonait. A Sipérius család fogadta örökbe és vitte Belgiumba, ott nőtt fel. A múltjából csak a keresztneve maradt meg: Consolate.

A németországi színésznő európai, fehér, a stábbal utazott Kongóba a ruandai határ mellé, hogy anyagot gyűjtsenek. Szemtanúja a borzalmaknak, ahogy az éppen hatalomra kerülő hutuk irtják a tuszikat és fordítva, ahogy a hadiszerencse forog. Ursina Lardi megmutatja a mindenki által ismert fotót, egy halott kisgyermeket a tengerparton. A televíziókban, újságokban, a különböző közösségi hálókon megjelent fénykép több együttérzést váltott ki a világban, mint az afrikai tömegmészárlások.

Afrikában a stáb tehetetlenül szemléli a történéseket, de tagjai bármikor hazatérhetnek biztonságos otthonukba. Rau előadása részben dokumentumdráma, amely több szemszögből fogalmaz meg kérdéseket a világról, amelyben élünk, a felelősségről, amelyet nem vagy csak ritkán vállalunk mi európaiak.

Horváth Csaba rendező-koreográfustól megszoktuk a mozgás, zene és szöveg ötvözetére épült előadásokat és az éles társadalomkritikát. A *Vaterland* Thomas Bernhard *Az olasz férfi* című műve alapján készült, de a dramaturg, Rátz Attila felhasználta a *Kioltás* és a *Megzavarodás* kötetek szövegeit is.

Az olasz férfinak, aki az előadás során maga a közönség, meséli el, a temetés előtt, az öngyilkosságot elkövetett földbirtokos fia a család múltját, visszamenőleg egészen a második világháborúig. A színpadkép egy forgón elhelyezett toronyszerű, többfunkciós építmény, alatta preparált marhalapockák. Utóbbiak zeneszerszámként is működnek. Megdöbbentő képek alakulnak ki a csontokból, és megdöbbentő a szereplők mozgása, színészi játéktudása, pontossága. Kifejezetten akrobatikusak a mozgáskompozíciók. Minden pontos és tiszta, akkor is, amikor több cselekmény zajlik egyszerre a színpadon. A múltidézés megrázó fordulatot vesz, kiderül a nagy titok: a földbirtokos és családja több mint ezer lengyel szökevényt adott a nácik kezére. Az otthonukat körülvevő mező: tömegsír. A földbirtokos és felesége, a vadásztársak csupán azt tették, amit a hatalom megkívánt tőlük. A többiek, a falu lakói csak közömbösen nézték a történéseket. Senki nem vállal felelősséget. Hová vezetett mindez? Tudjuk. Hová vezethet? Csak reménykedhetünk, hogy a történelem nem ismétli önmagát. A *Vaterland,* a magyarországi Forte Társulat – Trafó előadása megrázó és egyben szerethető.

A humor fegyvere

A nacionalizmus, a dogmák, a sztereotípiák, a hadsereg merev szabályainak abszurditása, a másság elutasításának bemutatása sok humorral, zenével, tánccal a *Cezary Goes to War* (Cezary háborúba megy) című lengyel előadás. A rendező Cezary Tomaszewski a saját sorozási élményeit dolgozta fel a Varsóban működő híres Komuna Warszawa társulatával. Tomaszewski operaénekes és rendező, nem csoda, hogy a klasszikus zenét használta a musicalhez, amelyben a szöveg, a zene és a tánc együttese hivatott lebontani, nevetségessé tenni a lengyel nacionalista ethoszt.

Stanislaw Moniuszkónak, a lengyel nemzeti opera megteremtőjének hazafias szimfóniái mellett Sosztakovics háborús szimfóniáját egy nő játssza pianínón, mindkettőt dekonstruálva. A hadseregben a maszkulinitás, a tökéletes férfi lehet „A” kategóriás, a művész csak „E” kategóriába került, a testi és lelki betegekkel együvé, holott sem ő, sem társai nem betegek. Művészek, értelmiségiek sokkal többet tudnak, mint az „A” kategóriás férfiak, sőt fizikailag sem maradnak el tőlük, csakhogy melegek, s ez nem fér bele a férfi, a katona, a hazafi elképzelésbe. Az alapos fizikai felkészülést igénylő vicces táncok, operaszintű énektudást feltételező dalok, színészi tehetséget igénylő, abszurdba hajló monológok a négy színész nagyszerű előadásában szellemesen, ízlésesen, tökéletes arányérzékkel utalnak a homoerotikára, a fiúk nemi hovatartozására. Az élvezetes előadás megkérdőjelezi a Lengyelországban és a világban egyre inkább elhatalmasodó nacionalizmust és xenofóbiát. A választ a közönségtől várja. Ha a válasz a nevetés és a vastaps, akkor Kolozsváron legalábbis van remény.

A boszorkányok hallgatnak

Luk Perceval előadását legalább annyira vártuk, mint Nekrošiusét. A belga rendező, napjaink egyik legismertebb és legelismertebb színházi alkotója az oroszországi Theatre-Festival Baltic House társulatával színpadra állított *Macbethtel* szerepelt az Interferenciákon.

A félhomályos színpadon különböző magasságba leeresztett trégerek. Ezeken ülnek a boszorkányok és bújnak át alattuk a szereplők. Minden homályos, álomszerű. A preparált gitár zenéje sem a valós világot idézi. Perceval Macbethje középkorú, kicsit pocakos, láthatóan az italt és életet

habzsoló férfi, a Lady viszont fiatal, törékeny, de határozott nő. A többi figura mellékszereplőként jelenik meg, a meztelen testüket fedő hosszú hajú boszorkányok szótlanul, csak mozgással jelzik jelenlétüket.

A szinte vázára meghúzott szöveg férfi és nő kapcsolatára vezeti vissza a Lady hatalomvágyát. Gyermeket nem tudtak nemzeni, a harctéren hős Macbeth esendő, rémképeivel küszködő férfi. Az alattvalók is megérzik gyengeségét, gondoskodnak folyamatos bódultságáról – egy szereplő testesíti meg mindannyiukat. A Lady asszonyi eszközökkel, vonzerejével veszi rá férjét a gyilkosságokra. Legalább a hatalom legyen az övé. Fejükre kerül a korona, de ez papírból készült, nem pedig értékes fémből. A megbomlott elméjű asszony halála után a boszorkányok között talál menedéket. Az előadás végén a trón, a hatalom várományosa, a még gyermek Fleance és a tehetetlen Macbeth maradnak a színen.

Szó, mi szó, Perceval nem jósol túl fényes jövőt a világnak.

A harc legyen harc

A szabadkai Urbán András színpadi alkotásai általában vihart kavarnak, de előadásait egyre-másra rangos díjakkal ismerik el Szerbiában, pedig rendezéseiben a szerb nacionalizmust és populizmust sem kíméli jobban, mint a magyart.

A Szerb Nemzeti Színházban rendezett *Hazafiak* (Patriots) című előadásért a Szerbiai Drámaművészek Szövetsége Urbánnak ítélte a rangos Bojan Stupica-díjat.

Urbán ezúttal is tabukat döntöget, élő színházat teremt. A Jovan Sterija Popović műve alapján készült *Hazafiak* az 1848-as forradalom idején ját-

Hazafiak

szódik, persze messzemenően a máról szól, mint a rendező előadásai általában. Noha Urbán nem szereti ezt a kifejezést, színháza keményen politikus, de nem politizál. Megmutat, kérdéseket tesz fel, megszólítja a közönséget, a nézők foglaljanak állást, ő csak a tükröt tartja.

A *Hazafiak* kis vajdasági településén az elöljárók hol magyar, hol szerb hazafiak. A nemzeti elkötelezettség nagy szavak kavalkádja, népviselet, handabandázás. Semmi cselekvés, semmi gondolkodás. Az erős férfiakat az igazi nemzeti érzelmű asszonyok tüzelik persze, szóval. Van ebben gyávaság is bőven, ki merné megkérdőjelezni az éppen szerb hazafiságot. Semmilyen áldozat nem túl nagy, folyjon a vér, a Vajdaság a szerbeké. Övék. A végén a szereplők népviseletben ülnek egymás mellett, pillanatra megnyugszanak, de továbbra is harcra készek. Ez sem megnyugtató előadás.

Bűvölet

A Piccolo Teatro di Milano – Teatro d'Europa előadásai mindig eseményt jelentenek a kontinens nagyvárosaiban. A kétszeres Arany Pálma s többszörös David di Donatello (a legjobb színészi alakításért) díjas Toni Servillo színész, színházi rendező neve is ismerős, ha máshonnan nem, Paolo Sorrentino Oscar-díjas *The Great Beauty (La grande belezza)* filmjéből.

Servillo a Piccolóban állította színpadra az *Elvira* című előadást, hivatalos címén: *Elvira (Elvire Jouvet 40).* A

Elvira (Elvire Jouvet 40)

Louis Jouvet (francia színész, filmszínész, rendező, színházigazgató, tanár, színházi szakíró, 1887–1951) *Molière et la Comédie classique* című műve nyomán készült előadásban Servillo játssza a tanárt, azaz az abszolút főszerepet. Esztétizáló szöveg arról, hogyan kell eljátszani a *Don Giovanniban* Elvira szerepét. Mit kell éreznie, mire kell gondolnia, figyelnie a színésznőnek. Az alap Jouvet-nak a párizsi művészeti akadémián 1940-ben a színészetről tartott hét előadása.

A színpadon a főszereplő mellett jelen van két fiatal színész és egy színésznő (Petra Valentini), aki Elvira szerepével foglalkozik, olyannyira, hogy észre sem veszi: körülötte háború dúl. A rádióból Hitler üvölt, de a szereplők élete mintha azon múlna, megérti-e a színésznő a szerepét.

Az előadás lényegében egy esszé, ami ugye nem kifejezetten színházi műfaj, az sem egészen tiszta, mire akar kifutni, ráadásul elég bonyolult megérteni a teljes mértékben szövegközpontú előadást, mert folyamatosan olvasni kell, méghozzá gyorsan, a vetített fordítást.

Szóval kínlódtam az elején rendesen, sok színpadi mozgás nem segített, aztán egyszer feladtam. Tudom, hátralévő éveimben már biztos nem játszom el Elvira szerepét, arról sem vagyok meggyőződve, hogy amit Jouvet tanított 1940-ben, az ma is érvényes, de mindez nem számít. Egy adott pillanatban abbahagytam az olvasást, és hagytam magam elvarázsolni Toni Servillo személyiségétől, színpadi jelenlététől, finom, szinte gesztusok nélküli játékától, kellemes orgánumától. Az idősödő, magas, szikár színész mágikus jelenség, visz, vonz magával. Nem tudtam levenni róla a szemem, elbűvölt.

Érdekek és érzelmek

A fesztivál szintén felkavaró és izgalmas előadása a Tompa Gábor rendezte *A velencei kalmár.* Rideg, acélból és üvegből konstruált színpadkép, panoráma felvonó, vetítések képernyőfalon, a gazdagok világának a tere, korunk pénzmágnásai életének hozzátartozói. A rockzene sem képes lágyítani a merevségét, a vetítések a feszültséget fokozzák. Drámai tér, a szereplők, a tér lakói még a vidám jelenetekben is őriznek valamilyen drámai színezetet. Mondhatnánk, Tompa Gábor *A velencei kalmárja* kegyetlen színház. Úgy vágja hozzánk napjaink valóságát, hogy képtelenek vagyunk kívül maradni.

A pénz és a hatalom fog kezet, s addig egyensúly is van, ameddig az érdekek nem sérülnek. A szereplőket az érdekek mozgatják, az érzelmek másodlagosak. Mégis az érzelmek vezetnek a tragédiához, ezekről nem lehet kompromisszumot kötni. Az összetett és pontosan felépített előadás sokkal inkább térségünk pénzmágnásainak a története, mint a hajdani Velence lakosaié. Pénz, hatalmi harcok, szerelem, szex, kábítószer, antiszemitizmus, kereszténységre hivatkozás, gyűlölet, szerelem, csúcsra törések és mélybe zuhanások, szeretethiány. Kemény és bonyolult társadalom, amelyben szabályok helyett béklyók, igazság helyett igazságszolgáltatás működik. Magányos emberek, önmaguk és a társadalom béklyójába merevedetten léteznek egyszer fent, máskor lent az életnek nevezhető felvonóban. S közben vetítőn peregnek a (fiktív) tőzsdei árfolyamok, mint múltjukat, jelenüket és jövőjüket meghatározó tényező.

Az előadás nem foglal állást, kérdések sorozatát fogalmazza meg hitről és hitetlenségről, bosszúról és megbocsátásról, szeretetről és gyűlöletről. Hová vezethet a felebaráti szeretet, a megbocsátás teljes hiánya? Hová vezethet a kirekesztés, a másság gyűlölete?

Szépség, fiatalság, őrület

Györgyjakab Enikő színész, egyetemi oktató rendezte és koreografálta az *Exposed* című mozgásszínházi produkciót. A kolozsvári BBTE Színház és Televízió Karának elsőéves mesteris diákjai érzelmeket járnak és járatnak körül velünk nézőkkel.

Mozdulatokkal, tekintetekkel kommunikálnak. A fiatalok szuggesztív, erős, hatásos mozgássorokkal, remek zenével beszélnek szerelemről, szenvedélyről, dühről, unalomról, barátságról, féltékenységről. Erős színpadi jelenlét, kifejező arcok, tehetség jellemzi a játékukat. Mert bármennyire drámaiak is az érzelmek, az előadás tele jó értelemben vett játékossággal. Pontos és könnyed, megérinti az agyat és a lelket. Ilyen tehetséges fiatalokkal biztató az erdélyi színjátszás jövője.

A fiatalság, a lendület, a látványosság határozza meg a *Woyzeck* című előadást is, melyet Vecsei H. Miklós átdolgozásában ifj. Vidnyánszky Attila állított színpadra a Sztalker Csoporttal, és a budapesti Nemzeti Színház tűzte műsorára.

Georg Büchner befejezetlen drámája valós történeten alapszik: 1821-ben Johann Christian Woyzeck borbély több késszúrással megölte barátnőjét. Tettéért Lipcsében nyilvánosan kivégezték. Ifj. Vidnyánszky előadásában a legkevésbé a cselekmény a lényeges, sokkal fontosabbak a felvetett kérdések. Büchner szövegéből a cím-

szereplő monológjai maradtak meg, a többi szereplő mai szlengben, cseppet sem irodalmi nyelven beszél. A helyszín Dél-Amerika egyik szegénynegyede, de valamiért a hangulat, a beszéd, az utalások nagyon hasonlítanak a budapesti nyolcadik kerületre, mintha a nyócker lepusztult bérházainak lakói tombolnának a házban, a klubnak becézett lebujban, Woyzeck otthonnak nevezett odújában. Mi nézők is ebben a házban, a mállott, összefirkált falú dobozban vagyunk, a szereplők közöttünk, velünk is játszanak, nem csak a parányi, pillanatok alatt átdíszletezhető színpadon. A szappanoperák álomvilága, az elvágyódás, a kilátástalanság, az alkohol, a rossz minőségű kábítószer, a sarlatánná degradálódott orvos, színes, hangos környezet, állandó mozgásban. Veszekedés, verekedések, szex, tartalom nélküli barátságok, kisstílű bűnözés. Ebben a közegben próbál élni Woyzeck, családot teremteni asszonyával, aki úgy szeretne élni, mint a szappanoperák szereplői. A nőt sokkal inkább vonzza a dübörgő zene, mint csendes férje. Ez a fiatal férfi 1994-ben született, s mintha megjárta volna a háborút. Szabadulásra nincs esély, az őrületbe menekül. Tarantinói őrület az előadás, csupa jó színésszel, fantáziadús, ötletekkel teli, szellemes, fekete humorral, fontos gondolatokat közlő rendezéssel.

Woyzeck

Vártunk, de hiába

Az izraeli Jaffa Theatre kétnyelvű színház, héberül és arabul játszik Tel-Avivban. A rendező, Ilan Ronen országa realitásaihoz akarta igazítani a *Godot-ra várva* előadást. Samuel Beckett színműve héber és arab nyelven szólal meg, a szereplők, Vladimir és Estragon egy építőtelep munkásai, Pozzo a tulajdonos, Lucky az abszolút kiszolgáltatott alattvaló. Kár, hogy az előadás a kétnyelvűségen kívül semmi újat nem hozott, a rendező és a szereplők megmaradtak az immár hagyományos bohóc-felfogásnál, néha a kelleténél több hangsúlyt helyezve a gegekre.

Halálszimfónia

Eimuntas Nekrošiusnak ajánlotta Tompa Gábor igazgató a 6. Interferenciákat. A világhírű litván rendező a fesztivál kezdete előtt néhány nappal hunyt el, a kolozsvári seregszemlén bemutatott előadása otthoni próbájáról szállították el a mentők, a rendező már nem kísérhette el a litvániai Klaipeda Drámai Színház társulatát a *Sons of a Bitch* (Kurafiak) kolozsvári előadására.

Saulius Saltenis a rendező kérésére dramatizálta a *Sons of a Bitch* című regényét, amely visszavezet a 18. századba, Kis-Litvánia délnyugati részébe, mely abban az időben porosz megszállás alatt volt. A regény színpadi változatának aktualitása, hogy Litvánia az újjászületésének centenáriumát ünnepli. „A történet mélyre hatol, a litván nemzet lényegét érinti, annak ősi eredetét, és azt a mélyen rejlő erőt, amely a nemzet megmara-

Sons of a Bitch

dását biztosítja. Visszafogottsága, mély és bizonyos fokig elfojtott érzelmei, esztétikai és ugyanakkor feloldhatatlan szimbolizmusa révén a Sons of the Bitch (Kurafiak) meglepően pontosan közvetíti Klaipeda tartomány és Kis-Litvánia szellemiségét."

Az előadásban a litván mondavilág, babonák, átkok, legendák vegyülnek a Szentírással, a kis település lakóinak, továbbá a papjuk, Kristijonas életének és halálának történetével.

Semmit sem tudok a litván mondavilágról, a legendákról, a babonákról, a fehér szukáról, amely őrzi az embert és átkíséri a másvilágba, a történelemről sem eleget ahhoz, hogy ehhez kössem az előadást. Számomra ez a rendkívüli előadás az élet, a bűn és bűntudat, a halál költői megfogalmazása. A ködbe vesző háttér, a szoba berendezése, a halottal az ágyban, a természet jelképes jelenléte fokozza a halál misztikumát. A harangozó görgeti a fatönköt, görgeti maga előtt imádott gazdája, a halott pap, a maga és mindenki bűneit. Madách jutott eszembe: „a cél halál, az élet küzdelem, s az ember célja e küzdés maga". A halál fenséges szimfóniáját komponálta meg Nekrošius, hogy aztán ő is elmenjen megtapasztalni, mi van a nagy ismeretlenben. Asszonyok és férfiak élete, küzdelme a túlélésért, a bűnök eltagadása és felismerése, a megtisztulás utáni vágy, s a halál, mint e megtisztulás reménysége. Keveredik a valós élet a legendával, az egész előadást egyféle megrázó misztikum szövi át. A vihar hangjai csontig hatolnak. A hibátlan színészi alakítások is részei a felkavaró, szemet, agyat és lelket gyönyörködtető élménynek.

Hamisítatlan európai hangulat

Az Interferenciák Nemzetközi Színházi Fesztiválon lehet fanyalogni, elégedetlenkedni, de nem érdemes, és nem is igazságos. Manapság, amikor Romániában a kultúra és ezen belül a színház a satöbbi kategóriába soroltatik, összehozni egy ilyen seregszemlét nem kis teljesítmény, hanem nemzetközi összehasonlításban is jelentős. A Kolozsvári Állami Magyar Színház olyan produkciókat hoz el Kolozsvárra, amelyeket csak hosszú utazások árán, sok pénzért lehetne másutt megnézni.

A színházi kényeztetés várhatóan fokozódik, mert az Európai Színházi Unió (UTE) kolozsvári közgyűlésén szó volt róla, hogy 2019-ben a kincses városban rendezik meg az UTE tagszínházainak a fesztiválját, s az ötletet Emil Boc polgármester is támogatja. 2018 tavaszán a több mint harminc tagszínházat számláló UTE Tompa Gábort, a kolozsvári magyar teátrum igazgatóját választotta elnökévé. A közgyűlés résztvevői jelesebbnél jelesebb európai tagszínházak képviselői. Romániából a kolozsváriak mellett a bukaresti Bulandra, Magyarországról a budapesti Vígszínház tagja az Uniónak.

Nemrég elkezdődött az UTE Digital Natives elnevezésű projektje, melyet az Európai Bizottság Kreatív Európa Programja finanszíroz, és amelyben a Kolozsvári Állami Magyar Színház is partnerként vesz részt. Az Interferenciák részeként tartották a projekt első tematikus konferenciáját a digitalizálódás témakörében: a Digital Hermits elnevezésű eseményen a digitális bennszülöttek és a digitális bevándorlók közti generációs különbségekről folytattak kerekasztal-beszélgetést a résztvevők.

Az Interferenciákon hamisítatlan európai hangulat uralkodott a színházban és környékén. A háború csak a témaadó volt, a fesztiválon béke honolt. S ami a hangulaton túl a legfontosabb egy színházi fesztiválon: néhány rendkívüli előadás jutott el újra Erdélyországba.

Simon Judit

Nem felemás, aminek a fele más

„Az életemet tettem fel rá, életcélom volt mindig a magyar kultúrát szolgálni" – mondta Nagy Miklós Kund 2013-ban, Marosvásárhelyen, a Bernády Házban, a Pro Cultura Hungarica díj átvételekor. Nincs az a szerzőt méltató nemes szándékú igyekezet, mely ennél tömörebben össze tudja foglalni mindazt, ami Nagy Miklós Kundot, a publicistát, a szerkesztőt, a művészeti írót, a műfordítót egyetlen mondat tömörségével jellemezné. Azt pedig, hogy életcéljával „nem tett rossz tétre" – több évtizedes sajtóbeli munkássága, a számos antológiában, tanulmánykötetben, művészeti és fotóalbumban olvasható írásai, bevezető esszéi, több mint harminc megjelent könyve (irodalomtörténeti, képzőművészeti, színházi kötetek) mellett –, a 24. Marosvásárhelyi Könyvvásárra, a Lector Kiadó gondozásában megjelent *Felemás* című, az életmű összegzésére is alkalmas reprezentatív kötete (szerkesztő Gálfalvi Ágnes) is beszédesen igazolja vissza.

Száz szerzőből viszont kilencvenkilenc egészen biztosan nem vállal be ilyen kötetcímet a szó pejoratív értelmezésének erős kockázatáért, ám Nagy Miklós Kund most is kockáztat, de mint mindig, most sem hazárdjátékos – bár játékosnak ezúttal is játékos –, hiszen a kötetcímet adó írói szándék mögött első olvasatban annak jelzése rejtőzködik, hogy az amúgy szép vaskos, keményborítós kötetnek az egyik fele más, mint a másik. Pontosabban: az első fele más, mint a második része, hiszen a kötet első fele a beszélgetéseké, a másik felébe pedig a publicisztika más alfajaiba sorolható írásokból készült válogatás sorjázik: a kultúra, az irodalom, a művészetek figyelemre méltó, időszerű jelenségeihez, jelentős eseményeihez, évfordulókhoz kapcsolódó, elemző, értelmező, értékelő cikkekből, kommentárokból, laudációkból, búcsúszövegekből, útirajzokból, recenziókból és jegyzetekből.

De nem lenne Nagy Miklós Kund az, aki, ha ezúttal is nem vitt volna bele – legalább a címértelmezésbe – egy újabb csavart. Ugyanis címválasztását magyarázva azt mondta, hogy „könyvem felét az interjúalanyaim írták". Ezzel, – a rá jellemző szerénységgel – arra célzott, hogy az első